

peästi. Kirja on myös hyödyllinen teos niille, jotka haluavat perehtyä yksityisiin markkinayrityksiin ja niiden muutoksiin näissä maissa. Se osio jäi tässä tarkoituksella niukaksi. Kaiken

kaikkiaan lukukokemus on silmiä avaava ja sosiaalipoliittisesti orientoituneelle lukijalle herättävää luettavaa sosiaalipolitiikan ja sosiaalisen katoamisesta agendalta. Soisin tämän kirjan kuuluvan

paitsi alan tutkijoiden, opiskelijoiden, myös politiikkaa linjaavien ja sitä tekevien lukemistoon, erityisesti kun *evidence-based policy* -vaade on meilläkin esillä.

Puhdas nainen puhtaassa kodissa

ULLA VIERTOLA

Kun postmodernin teoreetikot julistavat, että yhteiskuntaluokat ovat menneisyyttä, niin mitähän on mahtanut muuttua? Vielä 1900-luvun puolivälin Suomessa yhteiskuntaluokka määritteli sen, kenen kanssa oli sallittua seurustella tai edes puhua, millaisiin vaatteisiin oli pukeuduttava, mitä poliittista puolta oli äänestettävä ja millaista musiikkia oli lupa kuunnella. Näistä ajoista luokat ovat tosiaan muuttuneet, ja edelleen niiden sisällä tapahtuu liikettä ja sekoittumista. Kuitenkaan ei ole mitään syytä olettaa, että ihmisen pyrkimys erottua ja olla jotakuta toista ylempänä olisi todella maailmasta hävinnyt. Teoksessa *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli* Tarja Tolonen mainitsee, että viimeaikaisissa luokkatutkimuksissa ihmisten on todettu väistelevän puhetta luokasta, sillä luokittelujen koetaan arvottavan ihmisiä. Toisaalta erilaiset luokittelut ja arviot itsestä ja muista ovat kuitenkin tunnistettuja. Niitä tehdään, ja niiden avulla tuotetaan eroja. Sanna Aaltonen esittää artikkelissaan, että suomalaisessa kontekstissa sukupuoleen, etnisyyteen ja kansallisuuteen liittyvät eronteot ja valtasuhteet ovat kiistanalaisia,

mutta niihin liittyvät dikotomiset luokittelut ovat olennainen osa arkiymmärrystä. Edellises-tä voi päätellä, että yhteiskunnallinen luokkajako on edelleen olemassa. Siitä ei vain saa puhua. Asiat hahmotetaan eri tavalla puheen ja käytännön tasolla. Kun puheen taso toistaa virallista kaanonia mahdollisuuksien tasa-arvon Suomesta, puhe piilottaa alleen arjessa toteutuvat käytännöt.

Yhteiskuntaluokan perustana ovat taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset tekijät. Raha, valta ja tieto määrittävät, luovat ja purkavat sosiaalisia suhteita. Pysyvän ja syntyperäisen yhteiskuntaluokan käsitteestä ollaan kuitenkin liukumassa uusiin tyypittelyihin, joiden perusteista käydään keskustelua. Eräs luokitteluperuste saattaa olla yksilön suhde vaikuttamisen keinoihin, omat tiedottamiskyvyt ja tiedonsaannin mahdollisuudet. Toinen luokan peruste on puhtaammin taloudellinen ja liittyy kuluttamiseen. Kulutusluokissa alemmuus ja ylemyys määrittävät kulutuskyky-syyden mukaan. Kolmas uusi – tai uusvanha – luokan peruste muodostuu siitä, millaista kansalaisuutta yhteiskunta erityises-

Tarja Tolonen (toim.)
Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli
Vastapaino 2008

ti arvostaa. Luokka on aina arvottava: joku on huipulla ja joku toinen alempana. Kansalaisuusarvon perusteella muodostetuissa kategorioissa luokkaan kuulumisen ehdot täytyvät siitä, miten hyödyllinen yksilö on voimassa olevan diskurssin arvion mukaan. Leipäjonoluokka ja it-osaajaluokka eivät ole syn-typeräisiä, eikä niiden edustajia välttämättä voi tunnistaa tietyn pukeutumisen tai musiikki- maun perusteella. Mihin taha-nsa kategorisointi sitten perustuu-kin, luokka on aina arvoasema ja sellaisena jatkuvan kriittisen tarkastelun kohde. Myös alemmat luokat ovat jäsenilleen hyödyllisiä, jos ne tarjoavat joukkovoimaa ja omien parissa toteutuvaa turvallisuutta. Kuitenkin alhaalta kohdistuu painetta ylöspäin, ja ylempät luokat joutuvat koko ajan vahtimaan rajojaan ja pitämään aidat tarpeeksi korkeina. Luokka on kieltä ja kulttuurisia käytäntöjä. Rajat puhutaan näkyviksi aikakaudelle ominaisten jakoperusteiden mukaisesti. Kun sata vuotta sitten talollisen poika

erehtyi yövieraksi torpan tyttäreille, kylillä sanottiin että poika oli maannut kylkensä p- -kaan. Sanna Aaltosen tutkimuksessa nykypäivän nuoret neitokset kieltäytyivät diskossa tanssimasta tummaihoisten poikien kanssa, sillä se jo pelkästään saattoi turmella tytön maineen. Kosketus alhaiseksi miellettyyn saastuttaa koskettajan.

Tarja Tolosen mukaan teoksen tekijöiden aikomus ei ole suoraanaisesti pohtia sitä, mitä luokkarakenne on nykypäivän Suomessa. Paremminkin tarkoituksena on luokan tutkimisen avulla tarkastella niitä ihmiselämän epävarmuuksia, joita voi nimitää sosiaalisiksi, kulttuurisiksi ja materiaalisiksi paikantumiseksi. Tekijöiden kiinnostuksen kohteena on myös kulttuurinen itsemäärittely, ihmisen arvokkuuden ja kunniallisuuden määrittäminen ja sen vaihtelut ajassa ja paikassa. Teoksen kirjoittajat tuovat aiheeseen näkökulmia naistutkimuksen, historian, folkloristiikan, kasvatustieteiden, psykologian ja sosiaalipsykologian aloilta. Kun luokkaa tarkastellaan naisnäkökulmasta, kielen merkitykset tarkentuvat. Duunari ja porvari ovat molemmat ensisijaisesti miehiä, joihin työläisvaimo ja porvarisrouva ovat sukupuoleen perustuvassa suhteessa, oman luokkansa alaluokkina. Lukemisen edetessä teoksen artikkelit synnyttävät mielikuvan siitä, että luokkarakenteen perustava voima ei olekaan raha, valta tai tieto, vaan naisen moraali. Yhteiskunnallisen järjestyksen huipulla istuu puhdas nainen puhtaassa kodissa.

Luonnon ja kulttuurin käsitteparissa naisen yleensä käsitetään edustavan luontoa, kun mies edustaa kulttuuria. Luonto ja kaikki siihen liittyvä on perinteisesti

asetettu arvoltaan alemmalle tasolle. Eräs luokkarakenteeseen keskeisesti liittyvä piirre on keskustelu siitä, mikä on kunniallista ja mikä kunniatonta. Luontoa ovat ruumiillinen työ, irrationaalinen käytös ja animaalinen seksuaalisuus. Kulttuuria puolestaan edustavat henkinen työ ja suunnitelmallisuus sekä siveys ja korkea moraali. Luokka saavuttaa suurimmat voittonsa korottamalla naisen alemman tason sukupuolisesta käyttösineestä ylemmän tason sukupuollettomaksi palveluskohteeksi. Luokittelun korkein tuotos on luonnosta ja sukupuolisuudesta erilleen sivistetty nainen. Ylemmän luokan uusintajan on oltava eräänlainen Maria-hahmo, sillä vain neitseellinen nainen voi synnyttää jumalia.

Naisen elämään kuuluu pelko, jonka perustana on tietoisuus omista rajoituksista. Teoksen pohjalta johdatellen, nainen on omien rajoitustensa ruumiillistuma. Tuula Gordon tuo artikkelissaan esiin sen, että joillakin ihmisillä on enemmän resursseja varmistaa turvallisuutensa. Seksuaalisuus ja moraali kohoavat etualalle, kun vertaa sitä, millaisia resursseja perinteisiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvilla naisilla on oman turvallisuutensa saavuttamiseen. Esimerkiksi prostituutio on esitetty moraalisesti heikkoluontoisempien, alempien yhteiskuntaluokkien ongelmaksiksi. Käsitelmä on hämärtänyt näkyvistä sen, että ylemmissä luokissa itsensä kauppaaminen ei ehkä ole missään tilanteessa ollut naisen oman turvallisuuden kannalta tarpeellista. Turvallisuuteen liittyvät tekijät ruumiillistuvat rajoituksina. Yläluokkaiselle naiselle rajoitukset merkitsevät rankimmillaan oman sukupuolisuuden kieltämistä. Köyhät naiset puolestaan

ovat turvattomuuden ruumiillisuuksia, joilla ei ole kehollista itsemääräämisoikeutta. Vielä nykypäivänä naisen sukupuoliominaisuudet ovat ongelmaksiksi määritellyn alempiarvoisuuden perusta: yksinhuoltajuus ja vaihtuvat miessuhteet ovat arvostusvajetta synnyttäviä signaaleja seksuaalisesta holtittomuudesta.

Päivi Berg viittaa artikkelissaan Chris Shillingin esitykseen luokasta orientaationa, joka ihmisellä on omaan ruumiiseensa. Jo perinteisesti luokka on vaikuttanut siihen, miten ruumista käytetään, kuka sitä käyttää ja kenen hyödyksi. Nykypäivänäkin oikeanlainen ulkonäkö ja vaatetus ovat erojen tekemisen keinoja. Edelleen luokka näkyy naisen korostettuna tai rajoitettuna seksuaalisuutena. Teos yhteiskuntaluokasta ja sukupuolesta menneisyyden ja nykypäivän arkisissa käytännöissä on kiinnostava ja ajatuksia herättävä. Teoreettista tukea kirjoittajille antavat muun muassa Pierre Bourdieu ja Beverley Skeggs. Aiheen käsittely on johdonmukaista ja muodostaa kokonaisuuden, vaikka asiaa lähestytään eri näkökulmista. Teos antaa lukijallekin uuden näkökulman nykypäivän ilmiöihin. Tämän kirjan avulla uuteen mietintään voi ottaa esimerkiksi Suomen eduskunnassa taannoin esitetyt syytökset naiskansanedustajiin kohdistuneesta seksuaalisesta häirinnästä. Eduskunta nykyisellään on sellainen paikka, jossa toisensa kohtaavat ylempien yhteiskuntaluokkien tapoihin kasvatetut nuoret naiset ja työläis- tai agraaritaustaiset vanhemmat miehet. Kun luokka on kieltä, luokkien välinen keskustelu ei aina tukeudu samoihin kulttuurisiin oletuksiin siitä, mitä sanat tarkoittavat ja millainen puhe on soveliaista.